

- згідно затвердженого графіку проводить (надає допомогу в проведенні) заняття на суб'єкті господарювання;
- при необхідності приймає участь під час розробки плануючих документів, у проведенні навчання, підготовці даних для проведення розбору та підготовці звіту навчання ;
- проводить інші заходи згідно з угодою.

Таким чином, успішне проведення комплексного об'єктового навчання з питань цивільного захисту в значній мірі залежить від організованої підготовки та проведення заходів методичного супроводу.

Для проведення навчань на належному рівні необхідне розуміння важливості заходу не лише працівниками ДСНС України чи Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності, але й керівника суб'єкту господарювання.

У цьому питанні необхідно враховувати європейський досвід щодо забезпечення проведення навчань. Відповідно до законодавства країн Європейської угоди визначається обов'язкове страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну третім особам. Визначається зменшення страхового внеску в межах 0,5% у разі вжиття заходів щодо попередження виникнення надзвичайних ситуацій (проведення навчань чи тренувань в тому числі). Крім того, передбачається відмова у виплаті відшкодування у разі виникнення страхового випадку через невиконання нормативно-правових актів щодо навчання відповідних посадових осіб, забезпечення вимог пожежної, техногенної безпеки та надзвичайних ситуацій. Це є позитивна практика, необхідно пристосовувати наше законодавство до зазначених вимог.

Доцільно встановити адміністративну відповідальність за не проведення навчань у встановлені терміни та розглянути питання щодо внесення змін до Кримінального кодексу України у разі виникнення надзвичайної ситуації чи події на суб'єкті господарювання, яка потягла за собою великі матеріальні збитки, загибель чи травмування людей.

Островерх О.О., к.пед.н, доцент, начальник кафедри наглядово-профілактичної діяльності Національного університету цивільного захисту України

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ВІДКРИТИХ ЛЕКЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні лекція є важливою ланкою, доцільною формою організації навчання у вищому навчальному закладі. Її загальне призначення – формування у курсантів (студентів) орієнтовної основи для оволодіння знаннями, уміннями, навичками, їх позитивного ставлення до життєвих реалій, що вивчаються, смаку до науки і дослідницької діяльності.

Лекція – це структурний, систематичний і системний виклад певної наукової проблеми або її частини. Проте в контексті змін, що відбуваються у вищій освіті, в навчальному процесі, зокрема, у проведенні лекцій, змінюється технологія, призначення, зміст, методика та інші її параметри:

- по-перше, вона охоплює навчальний матеріал змістового модуля, який може містити декілька тем традиційних лекцій;

- по-друге, під час відкритої лекції, з одного боку, вирішується ширше коло завдань, наприклад, даються рекомендації з опанування блоку тем, об'єднаних певним змістом, організовується робота над вивченням цього блоку, і тому такі лекції відповідають назві «настановча» або «тьюторська». З іншого боку, така лекція якоюсь мірою втрачає деякі аспекти традиційної лекції – доведення інформації, викладання фундаментальних основ навчальної дисципліни (визначення понять, правил, законів, принципів, способів, закономірностей, тенденцій і т. ін.), що викликане перерозподілом бюджету часу на вивчення навчальної дисципліни на користь самостійної роботи курсанта (студента) за скорочення аудиторного, лекційного навчання;

- по-третє, такі лекції вимагають зміщення зусиль викладача-лектора від власне проведення лекцій до підготовки певного навчально-методичного забезпечення з навчальної дисципліни, для полегшення опрацювання якого і призначена настановча, тьюторська лекція.

Доцільність і необхідність лекції як важливої форми організації навчального процесу у закладах вищої освіти зумовлена такими причинами:

- лекція іноді є основним джерелом наукової, навчальної інформації у зв'язку з відсутністю необхідних підручників і посібників

- викладач повідомляє сучасну наукову інформацію, результати останніх досліджень, що не знайшли висвітлення у підручниках і посібниках;

- у змісті лекції викладач має змогу використати результати власних спостережень, досліджень, а також і своїх колег;

- існують різноманітні наукові концепції, погляди на трактування сутності явищ, понять, що можуть бути доступно і стисло висвітлені викладачем;

- деякі факти, теорії, концепції неоднозначно, суперечливо або складно обґрунтовуються в науковій літературі і потребують дохідливого пояснення лектором;

- під час лекції викладач має змогу впливати на формування ціннісних орієнтацій курсантів (студентів), розкривати у змісті не лише наукові поняття, положення, але й світоглядні, моральні, етичні ідеї та норми.

Відкриті лекції відрізняються передусім за видами, метою та рівнем методичного забезпечення.

Лектор може прочитати лекцію одного із видів: лекція-бесіда або діалог з аудиторією; лекція-дискусія; лекція з розбором конкретних ситуацій; лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку; лекція-консультація.

Мета відкритої лекції: доведення певного обсягу навчального та дослідницького матеріалу до курсантів (студентів); самовдосконалення

лектора, змагальницькі настрої в середовищі лекторів; передавання досвіду лекторської майстерності у масштабах університету; пропагування інновацій у лекційних аудиторних заняттях; забезпечення зростання рівня якості освітньої послуги університету та підвищення конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг регіону; забезпечення зростання рівня якості підготовки фахівців і їх конкурентоспроможності на ринку праці.

Завдання відкритої лекції полягають у структурному, систематичному і системному викладі навчального матеріалу, присвяченого певній темі, або її частини.

На відкритій, як і на звичайній лекції лектор виконує стандартні функції – організаторські, інформаційні, трансформаційні, орієнтовно регуляторні, мобілізувальні та інші.

Крім того, є специфічні завдання відкритої лекції – публічна демонстрація власного досвіду і намагання здобути визнання серед колег, визначення ефективності лекційної майстерності, передавання власного досвіду колегам, особливо молодим, які набувають цього фаху.

Орієнтовна схема аналізу проведеної відкритої лекції:

1. Зміст лекції: науковість, відповідність сучасному рівню розвитку науки. Ідейна спрямованість – відбір змісту матеріалу, що викладається, висвітлення його з певних філософських позицій, визначення головних ідей світосприймального характеру, питання методології науки, зіставлення різноманітних концепцій. Активізація мислення, висунення проблемних питань, показ суперечностей упродовж лекції, ознайомлення з історією наукового пошуку, визначення проблем для значущості матеріалу та його застосування в майбутній спеціальності – професійна спрямованість. Наявність матеріалу, якого немає в підручниках. Пояснення найбільш складних питань. Наявність завдань для самостійного опрацювання матеріалу, зв'язків із попередніми лекціями, розділами курсу, внутрішньопродметних та міжпредметних зв'язків.

2. Методика читання лекцій: чітка структура лекції, логіка викладу, повідомлення літератури до теми, або до всього курсу. Доступність, аргументованість. Виокремлення головного у матеріалі та висновках. Використання деяких прийомів закріплення – повторення, запитання на перевірку розуміння, засвоєння, підведення підсумків. Використання ТЗН (у разі необхідності), застосування лектором опорних матеріалів (текст, конспект, окремі записи, відсутність опорних записів тощо).

3. Керівництво роботою курсантів (студентів): Допомога у веденні записів (зміна темпу: уповільнений темп за умов важливості виокремлення матеріалу), використання прийомів підтримки уваги – цікаві приклади, риторичні запитання, жарти і т. ін. Спонування до запитань з боку курсантів (студентів).

4. Особистість лектора: Знання предмету. Емоційність, голос, дикція. Якість, чіткість, забарвленість, грамотність мовлення. Зовнішній вигляд.

Уміння триматися перед аудиторією. Уміння бачити та відчувати аудиторію, встановлювати з нею психолого-педагогічний контакт.

5. Результати лекції: Інформаційна цінність лекції. Виховний вплив. Досягнення дидактичної мети.

Прохоренко А.С., завідувач обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Чернівецької області

САМООСВІТА І САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

*Хто дорожить життям думки, той знає дуже добре,
що справжня освіта – це тільки самоосвіта*
Д. Писарев

Сьогодні в умовах стрімкого розвитку ринкових відносин державі й суспільству потрібні професійно компетентні фахівці, що вміють швидко адаптуватися до змін, здатні до ризику, прийняття рішень, налаштовані на успіх. Одним із напрямків Концепції освітньої діяльності Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Чернівецької області (надалі - Центр) є розвиток творчої особистості, створення передумов і можливостей для безперервної самоосвіти у насиченому інформаційному просторі. Тому, надважливо, щоб проведення функціонального навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, забезпечувалось викладачами та майстрами виробничого навчання Центру (надалі – педагогічні працівники), які є професійно компетентними, з високим рівнем педагогічної мотивації, здатними до самоосвіти та постійного саморозвитку.

Професійне становлення педагога - це процес, що триває протягом життя й професійної діяльності. У цій статті я спробую висвітлити питання самоосвіти й самовдосконалення, як важливих чинників для професійного становлення та особистісного розвитку педагогічних працівників Центру.

Самоосвіта і самовдосконалення уже давно є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Проблеми самоосвіти та самовдосконалення педагогів, викладачів вищих навчальних закладах висвітлені у наукових працях С.У. Гончаренка, В.І. Лозової, П.І. Підкасистого, Л.М. Фрідмана, М.Г. Гарунова та ін.

Потреба в самоосвіті є складною якістю. Для педагога самоосвіта є постійною діяльністю, спрямованою на підвищення рівня професіоналізму та компетентності, розширення й поглиблення знань, умінь та навичок, розвиток професійно важливих та особистісних якостей. Якість отриманих знань, умінь та навичок, розвиток якостей залежить від бажання (мотивації) особистості їх отримати чи розвивати.